

Bendraamžių ir aplinkos įtaka gyvenimiškų įgūdžių ugdymui

Audra Čiukšienė, auklėtoja-metodininkė, Kauno Panemunės lopšelis-darželis

Gyvenimo įgūdžių ugdymas – svarbi darželinukų bendrojo ugdymo dalis. Geriausias gyvenimiškų įgūdžių ugdymas -tai praktinė veikla. Sėkminga ji tada, kai vyksta nepastebimai, nuoširdžiai ir natūraliai bendraujant su vaiku jo kasdieninėje veikloje, stebint vaikų tarpusavio santykius, jų veiklą ir natūraliai viska koreguojant. Gyvenimo įgūdžių formavimas neskirstomas pagal amžių, o augant vaikui, plečiantis jo akiračiui ir patirčiai, nuolat yra įtvirtinama tai, kas jau išmokta ir priimta.

Vaikui augant didėja jo socialinė kompetencija, gyvenimiškų įgūdžių patirtis. Ypač didelę reikšmę jai turi bendravimo patirtis. Be bendravimo su suaugusiais, šeima, auklėtojomis vaikui vis svarbesni tampa ryšiai su bendraamžiais. Simpatija kitiems vaikams kylanti ankstyvoje vaikystėje, ikimokyklinukams tampa bendravimo su bendraamžiais poreikiu. Šiame amžiuje bendri žaidimai ir jų metu patirtos emocijos daro didelį poveikį ikimokyklinukų asmenybės vystymuisi.

Žaidimas yra pagrindinė ikimokyklinio amžiaus vaikų veikla natūraliai sukurianti bendravimo ir bendradarbiavimo situacijas. Žaidimai vaikystėje padeda sukaupti patyrimo, susidaryti veiklos įgūdžių, geriau pažinti tikrovę. Žaisdami vaikai mokosi bendrauti, kultūringai, mandagiai elgtis, suprasti kitų žmonių būsenas, gerbti aplinkinių nuomonę, mokosi kalbos kultūros, įpranta atidžiai klausytis pašnekovo. Mėgstamiausi vaikų žaidimai yra vaidmeniniai žaidimai: “Poliklinika”, “Šeima”, “Ligoninė”, “Parduotuvė”, “Biblioteka” ir kiti. Vaikai pasiskirto vaidmenimis ir kiekvienas stengiasi atlikti tam vaidmeniui būdingą darbą: pardavėjos, gydytojo, policininko, vairuotojo, mokytojo. Auklėtoja, stebėdama žaidimą, turėtų taktiškai pakoreguoti vaikų supratimą apie žmones ir jų tarpusavio santykius.

Žaisdami vaikai mokosi, kaip reikia elgtis įvairiose gyvenimo situacijose, pratinasi , sąžiningai atlikti savo darbą, išklausti pašnekovo, įsijausti į kito žmogaus nuotaiką, suprasti jo emocinę būseną. Nuo mažens mokosi padėti draugui, užjausti. Tinkamai organizuoti žaidimai ugdo jautrumą, paslaugumą, mandagumą, moko malonaus bendravimo, ugdo tokias savybes, kurių reikės įvairiose gyvenimiškose situacijose.

Ikimokyklinukų žaidimas glaudžiai susijęs su vaiko fizinės jėgos atitinkančiu darbu. Žaidimas ir darbas tarsi papildo vienas kitą. Tiesiog sunku nustatyti ribą, kur baigiasi žaidimas ir prasideda darbas. Žaisdami vaikai imituoja tikrovę, atlieka darbą (pardavėjos, virėjos, mamos). Skirtumas yra tik tai, kad žaidimo tikslas yra pats procesas, o darbo tikslas pasiektas rezultatas, noras kažką padaryti savo rankomis. Pradėdami mokyti darbo pradmenų, paaiškiname vaikams, kodėl žmonės turi dirbti. Jie siekia patenkinti savo poreikius (buities ir kūrybinius), taip pat sukuria visas vertybes, kuriomis naudojasi žmonės: stato namus, moko, gydo, gamina maistą, saugo viešąją tvarką, gelbsti

nuo pavojų žmones. Kiekvienas darbas svarbus ir reikalingas. Nuo mažų dienų pradėjome ugdyti pagarbą bendraamžių ir suaugusiųjų darbui.

Vaikas turėtų namuose ir darželyje turėti kokių nors pareigų pagal vaiko galimybes ir fizines jėgas. Mažieji gali padėti buityje: padengti stalą, nuvalyti dulkes, sutvarkyti žaisliukus ir darbo vietą, suklijuoti suplyšusias knygytes. Vaikams patinka prižiūrėti augalus gamtos kampelyje, palaistyti gėles, purenti žemę, pasėti įvairių augalų sėklų, jas daiginti, prižiūrėti, stebėti, kaip auga.

Pratinkime vaikučius dirbti tvarkingai, švariai, darbą atlikti iki galo. Niekada negalima bausti darbu, darbas turi teikti pasitenkinimą ir džiaugsmą. Vaikas įpranta dirbti grupelėje, suteikti pagalbą, patarti draugui, kai jam to reikia, pamokyti, pastebėti, gerai ar blogai atliktas darbas.

Visada reikia pasidžiaugti gražiai sutvarkyta aplinka, tvarkingai, rūpestingai atliktu darbu. Įvertinti vaiko pastangas ir gerus norus, tai sustiprins jo pasitikėjimą savo jėgomis, vaikas pajus, kad jis yra reikalingas, svarbus ir tai paskatins jį padaryti ką nors vertingo ir gero. Nuo mažens įgijęs darbinių įgūdžių, pareigos jausmą, augs atsakingas, darbštus ir sumanus žmogus.

Darželyje vaikai įgyja savitvarkos ir higienos įgūdžių. Higienos kultūros įgūdžiai – svarbi elgesio kultūros sudėtinė dalis. Pratinkime vaikučius būti savarankiškais: patiems nusirengti ir apsirengti, tvarkingai susidėti drabužėlius, pasikloti lovytę, praustis, šukuotis, valyti dantukus, mandagiai elgtis prie stalo.

Tvarkingumo būtinybę, veido, rankų, kūno, šukuosenos, drabužių, avalynės švarą diktuoja ne tik higienos reikalavimai, bet ir žmonių, santykių normos. Vaikai turi suprasti, kad šių taisyklių laikymasis išreiškia pagarbą žmonėms. Juk nesmagu liesti kito žmogaus nešvarią ranką, žiūrėti į netvarkingus drabužius. Vaikystėje įskiepytieji higienos, kultūros įgūdžiai teikia žmogui didelę naudą visą gyvenimą.

Gyvenimiškiems įgūdžiams priskiriami ir saugaus elgesio gatvėje, namuose, gamtoje įgūdžiai. Ypatingą dėmesį reikia skirti vaikų saugiam elgesiui gatvėje, nes įvyksta daug nelaimingų atsitikimų, avarių, kuriose sužalojami arba net žūsta vaikai. Grupėje vykdėme projektą “Būk matomas”, kurio tikslas suteikti vaikams žinių apie pavojus, kurie tyko gatvėje, apie eismo taisykles, saugų elgesį gatvėje. Vaikučiams pasiūlėme atsinešti į grupę atšvaitus, kurie tamsiu paros metu gali apsaugoti nuo avarių, nes vairuotojas iš toli pastebi šviečiančius atšvaitus. Susipažinome su šviesoforu ir trimis jo švieselėmis, kurios moko ir padeda saugiai pereiti gatvę, reikia tik žinoti, ką mums sako jų spalvos: raudonoji, geltonoji ir žalioji. Prisiminėme, kad pereiti gatvę galima tik pėsčiųjų perėja. Kad neįvyktų nelaimė, gatvėje ir šalia jos negalima bėgioti, žaisti, išdykauoti.

Kad įtvirtintume žinias, darėme daug darbelių: aplikavome ir piešėme šviesoforus, tiesėme kelius su pėsčiųjų perėjomis, kelio ženklais, šviesoforais, mašinomis. Vaikučiai kūrė eilėraštkus apie atšvaitus, šviesoforą, saugų eismą gatvėje.

Darželio vaikučiams suvaidiname nuotaikingą spektakliuką „Šviesoforo akys trys nuo nelaimės sulaikys“, kuriame pasakojama, kaip trys šviesoforo spalvelės mokė Buratiną ir Čipoliną, kaip pereiti gatvę ir saugaus eismo taisyklių.

Vaikams labai patiko saugaus eismo mokyklėlėje, kur labai nuotaikingai ir vaizdingai įtvirtiname viską, ko išmokome. Vadinasi, formuojant gyvenimiškus įgūdžius, vaikams daugiau reiškia ne „sausas žodis“, bet gyvas pavyzdys, vaikų mėgiamos dainelės, pasakos, eilėraščiai.

Vienas svarbiausių vaiko poreikių – pažinimo poreikis, kurį vaikas patenkina stebėdamas, tirdamas, eksperimentuodamas, bendraudamas. Vaiko pažinimo objektas – visas pasaulis, gyvoji ir negyvoji gamta, žmonių santykiai, darbas, dorovinės ir estetinės nuostatos. Ši pasaulio ivairovė atsiskleidžia per artimiausią vaikui aplinką – šeimą, darželį, supančią aplinką, gamtą.

Jau vaikystėje pradedame ugdyti vaikų pagarbą, meilę, dėmesį viskam, kas jį supa – šeimos nariams, artimiausiems žmonėms, supančiai aplinkai, gyvajai ir negyvajai gamtai.

Grupėje vykdėme projektą „Saugokime visa – kas brangiausia“. Kalbėjome apie tai, kas yra mums svarbiausia – namai, darželis, gamta. Vaikučiai pasakojo apie savo namus, šeimą, jos narius, piešė piešinėlius, drauge su kitais šeimos nariais netgi kūrė eilėraštukus apie savo namus, darželį. Vaikai mėgsta būti gamtoje, stebėti, prižiūrėti augalus, pasirupinti paukšteliais žiemą, juos lesinti. Smagu, kad vaikai yra smalsūs, kūrybingi, noriai rūpinasi tuo, kas juos supa. Vaikystėje gauti įgūdžiai bus reikalingi ir naudingi jiems ateityje.

Kad vaikų ugdymas būtų sėkmingas, auklėtoja turi nuolat siekti naujų žinių ir įgūdžių, suprasti vaiko poreikius ir trūkumus, pastebėti ir įvertinti jo gerą elgesį, priimti vaiką tokį, koks jis yra, gerbti jo jausmus. Tuomet vaikas išmoks pasitikėti savo jėgomis, jausis saugus, gerbs save ir kitus. Atsiminkime, kad vaikystėje įskiepyti įgūdžiai teikia didžiulę naudą žmogui visą gyvenimą.